

УДК 070

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ВІДРОДЖЕННЯ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ЖАНРАХ ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МЕМУАРИСТИКИ

Шанюк В.І.

Національний університет водного господарства та природокористування

На матеріалі творів Володимира Мономаха, ігумена Данила, підсудка Федора Євлашовського та інших розглядається еволюція публіцистичних мемуарних жанрів – літературного щоденника, записок, автобіографії.

Ключові слова: комунікаційні процеси, жанри, журналістика, діаріуш, автобіографія, записки, мемуари, документ.

Постановка проблеми. Для витлумачення перспектив сучасної журналістикознавчої науки як важливої складової соціальної комунікації варто повернутися до періоду становлення національних джерел зародження і розвитку документальних жанрів, які сприяли секуляризації освітнього, культурного та літературного процесі, виступаючи предтечею документалістики й публіцистики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Традиційно в журналістикознавчій науці початки української преси пов'язують із відкриттям Харківського університету (1805) та виникненням навколо нього першого осередку національно налаштованих професорів і студентів, для яких українство стає справою усього життя. Такої

думки дотримувалися М. Бернштейн [1, с. 52-81], Д. Чалий [2, с. 146-161], А. Животко [3, с. 37-42].

Значно далі від своїх попередників пішов І. Михайлин [4, с. 9-13], який пропонує шукати передумови виникнення та національні джерела української журналістики в «Літописі Руському», публіцистиці Київської Русі, кобзарстві та історичних творах усної народної творчості, полемічній літературі, козацьких літописах, творчості мандрованих дяків тощо.

У давній українській літературі перехід до свідомого авторства – це болісний і тривалий процес, обумовлений необхідністю кореляції форм масового спілкування. Адже, як вважає В. Різун, масові комунікації народжуються з появою спочатку аматорів, а згодом і «професійних

мовців як комунікантів, здатних усвідомлювати своє мовлення й акт спілкування» [5, с. 17]. З появою друкарського верстата з'являються нові можливості для «професіонального масового спілкування» [5, с. 19].

Звичайно, цілком погоджуючись із знаним дослідником, не зайвим видається розширити даний контекст документальними жанрами, які й виконували першорядне значення для інформування, навчання, розширення горизонтів інформативних запитів читачів. Мемуарні твори складали основу документалістики, бо зафіксували не лише калейдоскоп історичних імен і подій, але й думки, почуття звичайних пересічних громадян Литовсько-Польського князівства, оперативно відгукуючись на злободенні події доби.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В українському журналістикознавстві питання розвитку і становлення публіцистичних жанрів у контексті взаємовпливів європейського Відродження практично не розглядалось.

У означеній статті аналізується маловідомі джерела української документалістики, які потребують нового переосмислення і введення в контекст теоретичного й історико-журналістикознавчого вжитку.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз впливу документальних жанрів на становлення журналістики, адже проповідь, літописне оповідання, життє, заповіт, повчання, ходіння, діаріуш, записна книжка, грамота, лист, епітафія, біографічний нарис, судові справи Литовсько-Польської доби вважаються найдавнішими утвореннями оригінального комунікаційного жанру. При всьому скептицизмі радянських дослідників, які намагалися применшити, а то і перекреслити значимість повчальної та документальної літератури, варто наголосити, що саме ці якісно розширені світськими проблемами церковні жанри поступово розвивалися і набували універсального змісту, на основі якого й відбувалося формування суспільної, а згодом національної свідомості.

Виклад основного матеріалу. З бурхливим розвитком документалістики на рист особистісного начала у мистецтві все помітніше впливають автобіографічні епізоди, що стають сюжетотворчими елементами художньої розповіді, визначають жанрову форму і стильову манеру письма митців українського Ренесансу та Бароко.

Чимало творів художньої літератури мають автобіографічну основу, але серед них виділяється документально-мемуарна література, яка розвивалась за своїми законами і становила особливий вид історичної пам'яті – пам'яті свідка, активного учасника або вдумливого спостерігача суспільно-історичних подій.

Жанрова природа документалістики допомагає глибше з'ясувати закономірності художньої свідомості у певні періоди історичного розвитку, адже історія літератури значною мірою проявляється на рівні внутрішньої диференціації та зовнішньої видозміни жанрів. Еволюція жанрової системи завжди пов'язана із «розмиванням» і видозміною старої жанрової ієрархії, внаслідок чого з'являються якісно нові твори. У даному випадку маються на увазі такі жанрові різновиди художньої документалістики, як літературний щоденник, автобіографія, мемуарні записи, хро-

ніки, некрологи, листи, памфлети, публіцистична проза, гумор, які згодом викристалізувалися в інформативних, аналітичних та художньо-публіцистичних жанрах журналістики.

У сучасній науці утвердилася думка, що документалістика наближається до історичної прози, наукових біографій, документально-історичних нарисів, а, скажімо, щоденники та автобіографії є позалітературними жанрами, документальним родом літератури [6, с. 10]. Д. Затонський не вважав щоденник жанром літератури, навіть якщо й належав перу видатного письменника, вирізнявся добрим літературним смаком. Недооцінку мемуарного жанру вчений пояснює відсутністю критеріїв для поділу літератури на художню і нехудожню – релігійну, наукову, публіцистичну, ділову [7, с. 37-38]. Питання сучасної української мемуаристики частково розглядалися у праці В. Здоровеги «Збагнути день суціль» [8] та у монографії О. Галича «Українська письменницька мемуаристика» [9]. Однак у цих дослідженнях зовсім не зачіпається проблема жанрової природи давньої української документалістики, яка становить значний інтерес.

До найстаріших мемуарних творів, які дійшли до нас, можна віднести автобіографію з «Повчання Володимира Мономаха та «Життє і ходіння Данила» (початок XII ст.). Витоки жанру пов'язані з літературною школою Князівської доби та синкретизмом початків оригінальної писемності.

Композиція «Повчання» настільки несподіване й загадкове явище, що довкола цієї пам'ятки ще й досі точаться суперечки. М. Грушевський, відзначаючи достоїнства твору з історично-побутового і культурного боку, вбачав слабкість пам'ятки у недосконалій формі та порушенні логічних зв'язків [10, с. 78]. М. Возняк переконує, що «Повчання» писалось за планом, складається зі вступу, двох частин (дихотомія), патетичного підсумку і висновків. Стильові відмінності між власне повчанням і автобіографією дослідник пояснює книжним впливом на повчання («стан грішника») і послідовним викладом життєвих фактів («стан праведника») [11, с. 160].

Володимир Мономах творить «Повчання» після зустрічі з братами-князями, які пропонують вигнати найслабшого – Ростиславовича і захопити його землі. Щоб не порушити клятви, даної при цілуванні хреста, князь категорично відмовляється від походу і, засмучений, шукає поради у Псалтирі. Він молиться, болісно дошукється істини, кається, але це каяття не схоже на покаяння великого грішника, образ якого культивувався церковними інституціями і набув широкого розповсюдження у агіографічній літературі. «А се повідаю діти моя, трудь свой, оже есмь тружаль...» [12, с. 402], – розкриває творчий задум автобіографії Володимир Мономах. Саме з цих слів починається народження нової форми викладу, коли автор від каяття у душі церковної проповіді переходить до виховання своїх дітей і сучасників на прикладі власних походів проти половців, поляків, князів-заколотників. З лаконічних фраз вибудовується оригінальний, ущільнений літописною манерою, художній стиль. Сумнівні і каяття позаду, попереду – сповідь обтяженої роками і мудрістю людини, сильної і яскравої особистості.

Жанр автобіографії дає можливість Володимирі Мономаху створити широкомасштабну панораму подій. Розгорнутий у часових (від 13-річного віку) і просторових (територія всієї Київської Русі, Польща, Чехія) вимірах документ є свідченням пережитого автором, захоплююча історія як жорстокого насильства, що було для сучасника буденним явищем, так і виконання обов'язку перед державою, власною совістю.

Завдяки автобіографії Володимир Мономах залишив нам свій духовний портрет. Вперше державне і приватне життя виносить на суд читача, він не приховує ні негативних, ні добрих вчинків: він підзвітний тільки Богові, який оберегає його життя. Українська література Княжої доби майже не знала форми розповіді від першої особи. Документальна природа автобіографії відкривала перед нею небачені перспективи об'єктивізації авторської мови, сприяла самовиявленню автора. Своєю сповіддю Володимир Мономах закладає норми українського лицарства.

«Хождение» ігумена Данила – провісник літературного щоденника: «И благодатию божию доходихъ святого града Иерусалима и видихъ святая міста, обиходихъ всю землю Галильскую..., куда же Христос богъ наш походи своима ногама и велика чудеса показа по містомъ тѣмъ святымъ. И то все видихъ очима своима грѣшными...» [13, с. 24], – так пояснює автор творчий задум. Виходячи з уявлень християнської етики та естетики, ігумен Данило будує свою розповідь у формі, наближеній до подорожнього щоденника, пояснюючи наміри тим, що хоче особисто побачити святі місця, пройти до них своїми ногами, щоброзповісти іншим. Ігумен Данило морем потрапляє до палестинського порту Яффа, звідки суходолом у супроводі чисельної дружини вирушає до Іерусалима. У формі подорожніх записів перераховуються назви островів, приморських міст, у яких довелося побувати ігумену, доскіпливо фіксується відстань між ними, акцентується увага на християнських святинях як реальних аргументах історичної дійсності.

Кульмінація «Хождения» – урочиста відправа у церкві святого Воскресіння. Данило не лише відвідав «Гробъ Господень», а й поставив свою лампаду в ногах Ісуса Христа «на гробі святимъ от всея Русьскыя земля» [13, с. 106], записав для поминання у лаврі святого Сави імена руських князів з родинами. Від усвідомлення ігуменом всієї урочистості подій, які відбуваються навколо, кардинально міняється стиль твору. Досягаючи естетичного ефекту через зорові картини, автор апелює до душі читачів. Особиста причетність до незвичайної події, коли чудодійним світлом спалахує лампада, викликає у присутніх апофеоз одухотворення. На велелюдному святі відбувається осягнення людиною реального дива: на землю сходить небесне світло і запалює лампади. Ця вічна і невичерпна потреба людини в диві, підкріплена документально очевидцем, створювала у читачів особливий настрій, у якому й закладено художній феномен середньовічної літератури. Тим-то й зумовлювалася особлива популярність «Хождения», яке відоме у кількох редакціях і більше яку 150 списках.

Хоч документалістика не відіграла помітну роль у літературі Княжої доби, але сприяла вну-

трішній диференціації жанрової системи, зумовлюючи перехід від статичного споглядання до творення ідеї-характера.

Кінець XVI – поч. XVII ст. знаменується періодом розвитку націй та національних мов. З'являється нова філософія, яка ґрунтується на раціоналізмі, наукових відкриттях, небувалих наукових досягненнях, пов'язаних із розширенням уявлень про навколишній світ, можливості людського розуму. Розбудова державницьких структур потребувала великої кількості освічених людей, сприяла розвитку писемності, книжної освіти [14, с. 4-5], волинське, брацлавське, київське дворянство домагається прав і привілеїв, серед яких – мова. В основу литовського діловодства була покладена давня українська мова: «А писар руский масть по руску, литерами и словы рускими вси листы и позовы писати, а не иншим языком и словы», – законодавчо затверджувалось у Статуті 1566 р. у першому артикулі четвертого розділу; на українській і польській мовах поширювався також Статут 1588 р. [115, с. 140].

Розвинуте судочинство і діловодство, обмежуючи королівську владу, не могли припинити розгул і самочинство можновладних магнатів та утиски отців-езуїтів. До суду, короля і його сановників, міських активних книг потекли численні скарги, проханья, протести, які іноді не позбавлені літературної вартості і становлять певний інтерес як ті пам'ятки, в яких досить виразно простежуються риси мемуарної літератури періоду переходу до українського національно-культурного Відродження, одним з провісників якого вважаються спогади Федора Михайловича Євлашовського (1546-1617), цікаве й самобутнє явище полілінгвізму давньої української культури, яка творилася на українському, білоруському, польському й литовському ґрунті в умовах недостатньої національної диференціації. Дослідниця Т. Нетбаєва називає такі хроніки явищем регіональної міжнаціональної культури, до вивчення якої необхідно переходити сьогодні [16, с. 5].

Ф. Євлашовського можна назвати першим українським мемуаристом, білорусом за національністю, який добре усвідомлював свою місію й закладав основи мемуарного жанру на Україні й Білорусії. Поліморфність ускладнила жанрову класифікацію твору. Форма послідовного хронологічного літописного повіствування дає всі підстави назвати пам'ятку щоденником, хоча білоруський дослідник А. Коршунов вважає твір спогадами, «які охоплюють собою період з 1566 до 1604 рр. і які він (Євлашовський, – В.Ш.) почав писати у 1603 р.» [17, с. 14]. Очевидно, раціональніша друга думка, бо, розриваючи опис подій 1572 р., мемуарист занотовує: «В року панском 603, пишу и дятком свым раду мою зоставую, абы се при мне и по мне его княжеской милости (Миколаю Криштофу Радзивілу, – В.Ш.), и дятком и домови его княжеской милости прикладам моим служить не вымовили и приняли» [17, с. 37]. Автор спогадів не мав попередників і вкладав свої думки у звичну для тих часів форму порічного літописного викладу і з частковим поділом окремих років на нерегулярні щоденні записи, що надавало його твору виразних ознак щоденника, засвідчуючи поступову трансформацію і видозміну жанрових норм. З автобіографічного вступу довідуємося,

що Ф. Євлашовський народився 7 лютого 1546 р. в білоруському містечку Ляховичі у православній родині. Сформований на засадах українського шкільництва, з п'яти років «почато ме бавить наукою рускою, кгда ж в тых часех в тэй нашей стране не было еще иных наук» [17, с. 32], обдарований юнак розпочинає самостійне життя на службі у дрібних панів: збирає податки, виконує нескладні сільськогосподарські підрахунки. Був свідком і учасником переможної військової кампанії 1564 р., коли армія Сигізмунда II Августа розгромила з'єднання Івана Грозного, потім неодноразово відвідував театр воєнних дій, поки не зрозумів, що затяжна Лівонська війна не приносить ніякої користі Великому князівству Литовському. Досвід, здобутий на війні, навчив мемуариста переборювати труднощі, виходити переможцем у небезпечних пригодах.

Божим провидінням пояснює автор зустріч у Вільно в 1566 р. з князем Яном Маковецьким, архидияконом варшавським, кустошем і каноніком вільненським, писарем у скарбі короля, який навчив його діловодству й юриспруденції, ввів у коло людей, близьких до королівського оточення. З легкої руки цього магната починається успішна придворна служба Ф. Євлашовського у князя Яна Ераніма Ходкевича. До послуг Ф. Євлашовського часто звертаються воєвода троцький Микола Криштоф Радзивіл, воєвода київський Василь-Костянтин Острозький та інші шляхтичі. Виконуючи доручення магнатів, мемуарист часто бував на сеймах, при королівських дворах Сигізмунда II Августа, Стефана Баторія, Сигізмунда III Вази. І хай далеко не всі судові та інтимні справи, за які доводилося братися мемуаристу, припадали йому до вподоби, часом доводилося займатися такими ділами, які викликали у душі неприємний осад і каяття. «...С початку есени ехалэм до Варшовы и мешкалэм там през вшитке есень, гдем спыскавалэм в потребах короля его милости, хоть ми та послуга мерзила» [17, с. 36], – з гіркотою констатує автор. Заслуги Ф. Євлашовського перед магнатами та шляхтою, королівським двором помітили й оцінили. У 1577 р. він отримує посаду пінського і сервечького мостовничого, а у 1592 р. королівським привілеєм призначається новгородським підсудком.

Упорядковувати і доопрацьовувати щоденник, який поступово переріс у спогади, автор починає після трагічної смерті сина Яна, підступно вбитого 16 лютого 1602 р. Розчарований дволикістю найближчих сусідів, колишніх давніх друзів, та новгородського судді, який зробив усе, щоб вигородити вбивць, бо серед нападників виявився племінник судді, Ф. Євлашовський тяжко захворів. Одужавши, сідає за мемуари, щоб на прикладі власного життя пояснити дітям, як шукати високих покровителів і вірно їм служити, забезпечуючи таким чином власне благополуччя й високе становище.

Спогади Ф. Євлашовського – самобутня й цікава історично-мемуарна побутова хроніка з елементами громадсько-політичної проповіді та глибоко інтимної сповіді. Вони охоплюють 40 років багатого на політичні події життя Великого князівства Литовського та Речі Посполитої: 25-тирічна Лівонська війна, Люблінська та Берестейська унії, затвердження другої та третьої редакції

Статуту Великого князівства Литовського, Трибунала Великого князівства Литовського, зміна трьох королів і тривале безвладдя, наростання хвилі народного обурення, яке вливалось у масових козацько-селянських рухах – ось далеко не весь перелік подій, свідком і учасником яких був автор. Проте майже всі ці події пройшли повз увагу мемуариста. Пояснюючи свій творчий задум, він писав: «Опускам тоя, ведаючи достаточно то от иных выписано» [17, с. 38]. Саме цим зумовлена його теплота й ліричність.

Ф. Євлашовський не літописець, а побутописець, він пише про те, що добре знає: про свою сім'ю, батьків, сусідів, друзів, випадкових знайомих. Чи не вперше увагу письменника полонив світ людини середнього стану, її почуття й буденні земні прагнення. Твір складається з цілої низки оповідань, мікропортретів містечкової шляхти, наділених конкретними живими реаліями. Від літописного жанру спогади відрізняються тим, що в них якнайповніше виражається творча індивідуальність автора як активного учасника містечкового громадсько-політичного життя, що надає розповіді автора особливої інтимності в оцінці явищ і подій.

Зухвальство і сваволя шляхти, повна беззахисність перед законами примушують мемуариста замислитися над співвідношеннями віри й розуму, важливої світоглядної проблеми. Він послідовно відстоює право людини на вільне віросповідання: сам «євангелік», ще в 1566 р. у Вільні мав велику втіху від виступів проповідників кальвінізму і згадує колишні часи, вільні від засилля войовничих єзуїтів, як золотий вік: «...Бовем на он час розностя вярэ не чинила наимейшей розности в милости приятельскей, для чего самого тамтот век злотым ми се види от нынейшого веку, кгде юж и межи едней вярэ людью облуда все заступила...» [17, с. 33].

І. Франко у праці «Іван Вишенський і його твори», характеризуючи релігійну толерантність, яка побутувала у Польщі між представниками різних конфесій у другій половині XVI ст., наводить цікавий епізод з часів короля Баторія, посилавшись на спогади Федора Євлашовського: «Кгда дисейший папез Клименс еше кардиналам был у кроля его милости Стефана в Вильни, седялэм у столу князя Балгромеа Недвицкого, каноника Виленского, з преднейшими слуками влохами его. Тые же се, кгда довели, жем евангелик, дивопалисе барзо, яко ме смял князь каноник на обяд свой взывать. А кеды им он преложил, жем в нас з того жадна ненависть не быва и милуемyse яко з добрыми приятелы, хвалили то влоши, мовечи, же ту бог живе, а кганили свое домове права, а радней неснаски» [18, с. 27].

Цей документальний факт промовисто засвідчує, що свобода віровизнання – один із найважливіших принципів раціоналізму західноєвропейської Реформації, на жаль, не могла надто довго прижитися на ґрунті різнонаціонального і на кінець XVI ст. такого штучного утворення, як Річ Посполита.

Все життя автора відбувається у мікрокосмосі духовної субстанції, дещо відмінної від законів формальної логіки, його художнє мислення підпорядковане вірі у диво провидіння. На думку І. Франка, Ф. Євлашовський своїми спогадами

започатковує новий напрям, «котрий починає проявлятися в нашій літературі з кінця XVI в., а в XVII в. доходить до вершини свого розвитку. Маю тут на думці епідемічний нахил до чудесного, котрий бачимо у нас в XVII в. у всіх нерствах людності, у духовних зарівно, як і у світських, у простих, як і по-тодішньому високо освічених (Євлашевський, Петро Могила, Галатовський, Баранович і др.)» [18, с. 100].

Нетерпимість до вільнодумства у лоні католицької церкви, переслідування «євангеліків», лютеран, кальвіністів, негативне і презирливе ставлення до православного населення з боку офіційної влади, численні війни Литовсько-Польської держави з сусідами, внутрішні суперечності, пов'язані з наростанням народних виступів під проводом С. Наливайка та інших, природні катаклізми – люті зими, часті неврожаї, масові епідемії на фоні сваволі родовитої шляхти – все примушувало мемуариста шукати істину в моральному самовдосконаленні, до чого він спонукає своїх читачів.

Висновки і пропозиції. Отже, можна вважати, що витoki української документалістики сягають ще часів Княжої доби. Перші паростки мемуарної прози проглядаються в автобіографії з «Повчання» Володимира Мономаха та «Хождение» игумена Данила. Ближче до кінця XVI ст. з поживавленням державного життя до і після Люблінської унії активізуються державні інституції, судочинство, діловодство, яке разом із відродженням культурного життя та історичної пам'яті стає добрим ґрунтом для виникнення біографічного нариса, зачинателем якого на терені України й Білорусії став Федір Євлашовський, твір якого став важливим явищем професійного масового спілкування як документ впливу ідей європейського Відродження на українсько-білоруських землях.

Окрім аналізу основних етапів розвитку комунікаційних жанрів важко уявити здобутки української документалістики, без розгляду мовностилістичних особливостей судових справ минулого, які сприяли появі й поширенню українського слововживання за правознавчим спрямуванням.

Список літератури:

1. Бернштейн М.Д. Журналістика / М.Д. Бернштейн // Історія української літератури: У 8 т. – К.: Наук. думка, 1968. – Т. 3. – С. 52-81.
2. Чалий Д.В. Журналістика / Д.В. Чалий // Історія української літератури: У 8 т. – К.: Наук. думка, 1967. – Т. 2. – С. 146-161.
3. Животко А.П. Історія української преси / А.П. Животко. – К.: Наша культура і наука, 1999. – 368 с.
4. Михайлин І.Л. Історія української журналістики XIX століття: Підручник / І.Л. Михайлин. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 720 с.
5. Різун В.В. Теорія масової комунікації: підруч. Для студ. галузі 0303 «журналістика та інформація» / В.В. Різун. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 2008. – 260 с.
6. Гинзбург Л.О. О литературном герое / Л.О. Гинзбург. – Л.: Советский писатель, 1979. – 224 с.
7. Затонский Д.В. Сцепление жанров (место автобиографии, мемуаров, дневника в становлении и жизни современного романа) / Д.В. Затонский // Жанровое разнообразие современной прозы Запада. – К.: Наук. думка, 1989. – 306 с.
8. Здоровега В.Й. Збагнути день суцїй / В.Й. Здоровега. – К.: Дніпро, 1988. – 263 с.
9. Галич О.А. Українська письменницька мемуаристика: Природа, еволюція, поетика / О.А. Галич. – К.: КДП ім. О.М. Горького, 1991. – 217 с.
10. Грушевський М. Історія української літератури / М.С. Грушевський: У 6-ти т. – К.: Либідь, 1993. – Т. 2. – 264 с.
11. Возняк М.С. Історія української літератури / М.С. Возняк: У 2-х кн. – Львів, 1992. – Кн. 1. – 696 с.
12. Памятники литературы Древней Руси. XI – начало XII века. – М.: Художественная литература, 1978. – 762 с.
13. Памятники литературы Древней Руси: XII век. – М.: Художественная литература, 1980. – 704 с.
14. Человек XVII столетия. Часть 1. – М.: ИВИ РАН, 2005. – 202 с.
15. Статут Вялікаго княства Літоускага 1588. – Мінск: Беларуская Савецкая Энцыклапедыя, 1989. – 573 с.
16. Нетбаева Т. Человек і гісторыя у беларускіх мясцовых хроніках XVII – XVIII ст. / Таццяна Нетбаева. – Мінск: Кнігазбор, 2012. – 280 с.
17. Коршунов А.Ф. Лепшыя здабыткі старажытнай беларускай мемуарыстыкі / А.Ф. Коршунов // Помнікі мемуарнай літаратуры Беларусі XVII ст. – Мінск: Наука і техника, 1983. – 175 с.
18. Франко І. Іван Вишенський і його твори / І.Я. Франко // Збір. тв.: У 50-ти т. – К.: Наук. думка, 1981. – Т. 30. – 365 с.

Шанюк В.И.

Национальный университет водного хозяйства и природоиспользования

ЕВРОПЕЙСКОЕ ВОЗРОЖДЕНИЕ И КОММУНИКАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В ДОКУМЕНТАЛЬНЫХ ЖАНРАХ ДАВНЕЙ УКРАИНСКОЙ МЕМУАРИСТИКИ

Аннотация

На материале произведений Владимира Мономаха, игумена Данилы, подсудка Федора Євлашовського и других рассматривается эволюция мемуарных жанров – литературного дневника, записок, автобиографии.

Ключевые слова: коммуникационные процессы, жанры, журналистика, диариуш, автобиография, записки, мемуары, документ.

Shaniuk V.I.

National University of Water and Environmental Engineering

**EUROPEAN RENAISSANCE AND COMMUNICATIONAL PROCESS
IN THE DOCUMENTARY GENRES OF THE ANCIENT UKRAINIAN MEMOIRS**

Summary

Genre nature of old Ukrainian memoirs in the article on the materials of works by Volodymyr Monomakh, St. Danylo, Fedir Yevlashovsky and others the evolution of memoir genre – literary diary, notes, autobiography – is considered.

Keywords: genres, journalism, *диариуш*, autobiography, messages, memoirs, document.